

Beleidsplan Bibliotheek Montferland 2020 -2023

Terugblik vorige beleidsplan

In de afgelopen beleidsperiode is er hard gewerkt om naast de traditionele bibliotheek de maatschappelijke bibliotheek op te bouwen. Daar zijn met de komst van onder andere het Taalhuis, de digitale workshops en de Zomerschool, belangrijke stappen mee gezet.

In aanloop tot de komende periode zijn er een tweetal onderzoeken uitgevoerd om input te genereren. Als eerste is er een kansenscan uitgevoerd op het sociaal domein. Zowel vertegenwoordigers van de gemeente Montferland, van Welcom en vrijwilligers en werknemers van de Bibliotheek Montferland, zijn hierbij betrokken geweest. Daarnaast heeft er onder de klanten een gericht onderzoek naar de dienstverlening plaatsgevonden.

Andere bronnen die bij dit beleidsplan gebruikt zijn, zijn onder andere de bibliotheekvisie zoals die door het College van B&W in 2017 is opgesteld, diverse beleidsstukken van de Koninklijke Bibliotheek en het rapport van de vorige certificeringsronde.

Wettelijk kader

Met de komst van de nieuwe wet op het bibliotheekwerk (eind 2014) is duidelijk geworden dat de bibliotheek alle 5 functies dient aan te bieden om binnen het bibliotheekstelsel te blijven.

Deelname aan het bibliotheekstelsel is van groot belang. De bibliotheek blijft daarbij aangesloten op een pakket van diensten, dat ze anders zelf moet organiseren.

Inhoudelijk is dit van groot belang; bijvoorbeeld het interbibliotheecair leenverkeer en het landelijke aanbod van e-books en luisterboeken.

De 5 functies die de wet noemt zijn de volgende:

- ter beschikking stellen van kennis en informatie;
- bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;
- bevorderen van lezen en het kennis laten maken met literatuur;
- organiseren van ontmoeting en debat;
- laten kennis maken met kunst en cultuur.

Deze functies dienen in meer of mindere wijze vorm en inhoud te krijgen binnen de bibliotheekorganisatie. Dat wil niet zeggen dat elke vestiging alle functies moet bieden; als ze maar wel alle 5 binnen de bibliotheekorganisatie aan bod komen.

Gemeentelijk kader

In het visiedocument dat onder het vorige College tot stand is gekomen en dat door het huidige College is overgenomen, worden naast inhoudelijke zaken, die hieronder bij de speerpunten aan de orde komen, twee zaken nadrukkelijk naar voren gebracht: de herhuisvesting van de vestiging Didam en de samenwerking met ander organisaties.

Op grond van de besluitvorming in de gemeenteraad moet het huidige pand aan de Schoolstraat verdwijnen. Inmiddels is dit pand verkocht en is de bibliotheek samen met onder andere Welcom aan het onderzoeken of de organisaties samen naar Meulenvelden kunnen. Voor de bibliotheek betekent dit op termijn een kostenverhoging, omdat ze nu uiterst lage huisvestingskosten heeft. Begin 2020 zal duidelijk zijn geworden of Meulenvelden een haalbare kaart is (als het VO uitgewerkt is en de kostenramingen op tafel liggen). Veel energie van het management zal in dit proces worden gestoken om het tot een goed einde te brengen.

Ten aanzien van de samenwerking kan gesteld worden dat de bibliotheek in verticale lijn, volledig is ingebed in de landelijke en provinciale bibliotheekstructuur. Hierdoor worden alle efficiencymogelijkheden ten volle benut. Daarnaast wordt op horizontaal niveau samengewerkt met de bibliotheken in de Regio Achterhoek en uiteraard met Kunstwerk de Liemers.

Bij alle nieuwe ontwikkelingen in het sociaal domein wordt er intensief samen gewerkt met Welcom en de gemeente Montferland. Deze samenwerking zal op termijn intensievere vormen aan kunnen nemen als de bibliotheek en Welcom in Meulenvelden gehuisvest zijn.

Verbazingwekkend is het voornemen van het huidige college om in de volgende periode (met ingang van 2022) met 10% te korten op de subsidie van de bibliotheek. Enerzijds drijft de gemeente als gevolg van de uitvoering van het centrumplan de bibliotheek tot hogere huisvestingslasten, anderzijds neemt de maatschappelijke druk toe op de bibliotheek om haar dienstverlening te vernieuwen en deze meer te richten op het versterken van de basisvaardigheden. De gedachte van het huidige college dat organisaties zoals de bibliotheek en Welcom zaken dubbel doen of dat samenwerking tot kostenbesparing leidt, zijn nergens op gegrond en worden door de bibliotheek dan ook in twijfel getrokken.

Missie en Visie

Bibliotheek Montferland;

dé ontmoetingsplaats voor lezen, leren en informeren

Wij dragen bij aan de persoonlijke ontwikkeling van burgers, zodat zij actief kunnen deelnemen aan het maatschappelijke en culturele leven binnen de samenleving. Om als individu actief te kunnen (blijven) participeren in de maatschappij, moet men zich voortdurend kunnen blijven ontwikkelen. De bibliotheek benoemt dit als : 'een-leven-lang-leren'. Leesplezier en drempelloze toegang tot informatie zijn daarbij van essentiële waarde.

De bibliotheek is de plaats in Montferland voor informatie, kennis, cultuur en leesplezier voor en van iedereen. We prikkelen de nieuwsgierigheid, bieden inspiratie en nodigen uit tot ontmoeting en kennisdeling. De bibliotheek is in die zin een bruggenbouwer.

We gaan dit bereiken door enerzijds de sterke onderdelen van de klassieke bibliotheek voort te zetten. De educatieve diensten die we hierbij leveren zijn van groot belang voor de taalontwikkeling van kinderen tot 18 jaar. Daarnaast worden de activiteiten van de maatschappelijke bibliotheek verder vormgegeven in samenwerking met andere partijen, zoals de Gemeente Montferland, Welcom en het ROC. Bij het terugdringen van de laaggeletterdheid speelt het Taalhuis nu al een onmisbare rol.. De verdere ontwikkeling is samenwerking met Welcom en andere externe partners van essentieel belang. Digitale inclusie van de burgers wordt de komende jaren een belangrijk thema. We zullen aanhaken bij landelijke en provinciale projecten om dit verder vorm te geven. Om het effect van de dienstverlening te vergroten zullen we ook weer activiteiten in de kleine kernen gaan organiseren, om zoveel mogelijk (kwetsbare) burgers te bereiken.

De klassieke bibliotheek

Bibliotheek Montferland zal voor een belangrijk deel een klassieke bibliotheek blijven, omdat de collectie nog steeds de basis vormt voor het bibliotheekwerk, ook in het licht van de nieuwe, maatschappelijke ontwikkelingen. Een deel van de energie en aandacht gaat uit naar het proces in de vestigingen dat rondom het uitlenen van boeken en andere media draait. Daarbij spelen het geven van informatie en het geven van advies eveneens een grote rol.

Het bovenstaande beeld van de klassieke bibliotheek werkt op dit moment stigmatiserend en soms verlamdend. Veel externe partijen krijgen dit archetypische beeld van de uitleenfabriek voor ogen, als ze het woord bibliotheek horen.

De rol van de klassieke bibliotheek (de uitleenbibliotheek) is in de afgelopen jaren kleiner geworden en zal naar alle verwachting verder krimpen, dit is een landelijke tendens. Desalniettemin heeft de uitlening nog steeds een grote omvang. In Bibliotheek Montferland zijn in 2019 rond de 7.500 mensen lid van de bibliotheek en gezamenlijk lenen zij zo'n 225.00 materialen. Dit zijn nog steeds aantallen die van substantiële omvang zijn. Nog steeds is tegen de 22% van de bevolking lid van de bibliotheek en daarmee vervult de bibliotheek een prominente rol binnen het publiek domein. Binnen de klassieke bibliotheek is alles strak en goed georganiseerd; van lokaal tot op landelijk niveau.

Twee belangrijke kernwaarden worden hiermee vorm gegeven:

- elk boek of ander medium is in de Nederlandse taal binnen afzienbare tijd af te halen in de eigen vestiging.
- de bibliotheek is een van de weinige plekken waar men drempelvrij naar binnen kan. Men hoeft geen lid te zijn, men hoeft niets te kopen. Men mag vrijelijk van de aanwezige faciliteiten gebruik maken en er verblijven.

De maatschappelijke bibliotheek

De koers die de Bibliotheek Montferland in de afgelopen jaren heeft ingezet is om in toenemende mate een maatschappelijke bibliotheek te worden. Dat wil zeggen een bibliotheek die zich ten doel stelt een bijdrage te leveren aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken op het lokale vlak. De maatschappelijke vraagstukken die vanuit de traditionele functie dicht bij de bibliotheek liggen zijn de basisvaardigheden. De basisvaardigheden zijn zaken die de burger nodig heeft om überhaupt te kunnen functioneren in de huidige participatiemaatschappij. De participatiemaatschappij vraagt van de burgers om zelf actief te worden, om zelf deel te nemen en hun rol te pakken. De burger wordt meer verantwoordelijk gesteld voor zijn eigen welzijn en welbevinden.

De maatschappelijke bibliotheek richt zich niet alleen op de (klassieke) uitleenfunctie, maar biedt aan het maatschappelijke veld een podium en de faciliteiten om de burger te ondersteunen zo zelfstandig mogelijk te functioneren rondom de thema's lezen en informeren. Hoe meer van deze functionaliteit er in de lokale vestiging geboden kan worden, hoe meer de bibliotheek vorm geeft aan haar maatschappelijke rol. Een deel van de maatschappelijke rol wordt vanuit landelijk niveau, door middel van de Koninklijke Bibliotheek, georganiseerd. Het gaat hier om projecten in samenwerking met bijvoorbeeld de Belastingdienst en het UWV.

Binnen de nieuwe activiteiten die rondom de maatschappelijke bibliotheek plaatsvinden, worden in toenemende mate vrijwilligers ingezet. Een goede ontwikkeling, waarbij niet vergeten moet worden dat de begeleiding van een steeds groeiende groep vrijwilligers veel tijd en aandacht gaat vergen. Het vinden, binden en boeien van vrijwilligers is een taak die niet onderschat mag worden.

Voor de duidelijkheid ; de klassieke bibliotheek en de maatschappelijke bibliotheek, zijn geen twee van elkaar te scheiden onderdelen. De maatschappelijke bibliotheek wordt op en rond de klassieke bibliotheek vorm gegeven.

De basisvaardigheden

De basisvaardigheden die men als burger nodig heeft om te kunnen functioneren zijn: **lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden**. Maar dat kan toch iedereen? Helaas is nog steeds één op de negen Nederlanders laaggeletterd. Dit geldt voor een groep mensen van allochtone afkomst, maar zeker ook voor een grote groep autochtone Nederlanders die door verschillende redenen op achterstand zijn komen te staan.

Binnen de basisvaardigheden is 'lezen' de meest belangrijke voorwaarde. Dat wil zeggen dat als het lezen niet lukt, de andere basisvaardigheden ook niet tot ontplooiing kunnen komen, waardoor participatie aan de maatschappij problemen oplevert.

In de speerpunten zal dit nadrukkelijke naar voren komen. Zo zal de bibliotheek haar dienstverlening aan het educatieve veld tot 18 jaar intensief blijven aanbieden. Het Taalhuis zal zich vervolgens blijven richten op versterking van de basisvaardigheden onder inwoners van 18 jaar en ouder.

Speerpunten

- **Educatie**

Bibliotheek Montferland is van oudsher sterk gericht op de ondersteuning van het educatieve veld. Ieder jaar wordt er een aanbod gemaakt waarbij alle groepen van peuter- en kinderopvang, basisscholen en voortgezet onderwijs in aanraking komen met een programma binnen de bibliotheek. Hierbij wordt zowel aanbod- als vraaggericht gewerkt en zoveel mogelijk aangesloten bij de leerdoelen van het onderwijs. Dit uit zich ook in de vele themacollecties die voor het onderwijs worden samengesteld. De educatieve dienstverlening

van Bibliotheek Montferland is een van de meest zware en succesvolle pijlers van het bibliotheekwerk in de gemeente Montferland.

In het Beleidsplan onderwijsachterstanden 2020-2022 van de gemeente Montferland wordt ook verwezen naar de rol van de bibliotheek Montferland. Dit in het kader van het VVE-beleid voor het voorschoolse en primaire onderwijs. Preventie staat zowel bij de gemeente als bij de bibliotheek hoog in het vaandel. De Boekstartcoach is iedere week bij de consultatiebureau's in 's-Heerenberg en Didam en samen met Welcom wordt gewerkt met de Voorleesexpress. Beide activiteiten richten zich op kinderen (en gezinnen) met achterstand op taalniveau. In dit kader is er ook al drie jaar een Zomerschool geweest voor kinderen van nieuwkomers. Hier wordt nadrukkelijk met het onderwijs gezocht naar een manier om ook kinderen van NT1-ouders naar de Zomerschool te krijgen.

Meerdere projecten voor het onderwijs worden ook in samenwerking gedaan met bibliotheken in de regio. Zo werkt bibliotheek Montferland bij Biebsearch voor het voortgezet onderwijs samen met Kunstwerk!BibliotheekdeLiemers. Voor Scoor een Boek, de Nationale Voorleeswedstrijd, Read2Me en Wiesneus ligt de samenwerking richting de Achterhoekse bibliotheken.

- **Taalhuis/basisvaardigheden**

In 2015 is in samenwerking met het ROC Graafschapcollege, Welcom en de gemeente Montferland een van de eerste Taalhuizen in de regio ontstaan. Het Taalhuis is bedoeld om de basisvaardigheden van inwoners van 18 jaar en ouder te versterken. In de afgelopen opbouwjaren is de nadruk komen te liggen op de ondersteuning van het taalonderwijs aan laaggeletterden. Hierbij moet opgemerkt worden dat mensen met een immigratieachtergrond de bibliotheek hiervoor makkelijk weten te vinden, dit in tegenstelling tot de autochtone laaggeletterden, de groep NT1-ers.

In de afgelopen periode is er ook de nodige aandacht geweest om de burgers in hun Digitale vaardigheden te versterken, door middel van bijvoorbeeld de cursussen Klik&Tik en Digisterker. Sinds een jaar worden ook Walk&Talk bijeenkomsten georganiseerd, laagdrempelige themabijeenkomsten voor werkzoekenden. Projecten rondom belastingen en elektronische patiëntendossiers worden nu ook al uitgevoerd.

Vanuit de Kansenscan komen de volgende aandachtspunten naar voren voor de korte termijn:

- Word weer actief en zichtbaar in de kleine kernen
- Versterk de integrale aanpak van de basisvaardigheden
- Zet G!DS in als database voor het sociaal domein
- Breid Walk&Talk uit met 'de Broekriem'.
- Ga actief op zoek naar de verenigingen in de gemeente
- Versterk het aandeel in de gezondheidsinformatie (huisartsen)
- Ondersteun studiegroepen.

In de beschrijvingen die nu volgen zullen de meeste van bovenstaande aanbevelingen terugkomen in concrete voornemens en projecten die van start zullen gaan.

De zichtbaarheid in de kleine kernen wordt meegenomen in het Achterhoekse project *Digitaal Naoberschap*. In dit project staat de bevordering van de digitale vaardigheden (soms ook 21ste eeuwse vaardigheden genoemd) centraal. Samen met lokale vrijwilligers willen we in dorpslocaties deze dienstverlening van de bibliotheek onder de aandacht brengen. Het is niet de bedoeling dat de fysieke collectie lokaal gepresenteerd gaat worden.

Met het project *Klasse*, dat eveneens op Achterhoekse schaal wordt uitgevoerd, gaan we ons specifiek richten op de NT1-ers, de mensen die hier geboren en getogen zijn, maar die nog lacunes in hun taalontwikkeling hebben, die hen in hun ontwikkeling kunnen belemmeren. In

andere projecten is aangetoond dat het aanbieden van zogenaamde 'camouflagecursussen' hierbij succesvol kan zijn.

Daarnaast zijn er ook voldoende aanknopingspunten op de middellange en lange termijn. Hierbij wordt gedacht aan het versteken van de cultuureducatie i.s.m. Kunstwerk! de Liemers. Het project 'Tijd voor verzilveren' dat samen met Welcom in het kader van de eenzaamheidsbestrijding ingezet kan worden (naar voorbeeld van Bibliotheek Veluwezoom) en projecten rondom Erfgoed i.s.m. O.a. De Oudheidkundige Vereniging en de Heemkundekring.

- **Digitale Inclusie** krijgt vanuit de Rijksoverheid en de Koninklijke Bibliotheek de nodige aandacht. De lokale bibliotheek zal zich in de komende periode ontwikkelen tot de lokale ondersteuner van al die mensen die moeite hebben om zich in het digitale tijdperk staande te houden. Voor een deel is Bibliotheek Montferland al zeer actief op dit vlak. Het voornemen is om de landelijke lijn te volgen en zo mogelijk daar gebruik te maken van extra subsidieregelingen.
Het landelijke project *Informatiepunt Digitale Overheid* (IDO) dat vanuit de Koninklijke Bibliotheek uitgerold gaat worden, biedt voor de Bibliotheek Montferland de mogelijkheid om een actief vervolg te geven aan de digitale inclusie. De opmaat van dit project vindt in 2020 plaats. Het voornemen is om in 2021 in Didam met dit project van start te gaan en later dat jaar in 's-Heerenberg.
- **Ontmoeting en debat.**
Een tot op heden onderbelichte wettelijk taak, is die van ontmoeting en debat. In 2019 is Bibliotheek Montferland gestart met het aanbieden van de lezingencyclus; "verruim je blik". Maandelijks zal er een lezing worden aangeboden die aansluit op de actualiteit. In de bibliotheek in 's-Heerenberg is er om de week een 50+ studiekering die actuele onderwerpen met elkaar bespreekt.
- **Kleine kernen**
In de afgelopen jaren is de dienstverlening aan de kleine kernen drastisch ingekrompen als gevolg van de bezuinigingen. De uitleenposten in Beek, Loil en Zeddam moesten worden gesloten en in de laatste bezuinigingsronde zijn ook de bibliobussen 'gesneuveld'. Wil de bibliotheek ook de oudere en minder mobiele burgers in de kleine kernen bereiken, dan zal de bibliotheek zich daar moeten manifesteren (zie ook de opmerkingen hierover in de 'Kansenscan'). Ook Welcom, de welzijnsinstelling waar veel mee samen wordt gewerkt, kiest ervoor om de komende periode nadrukkelijk 'de boer op te gaan'. De Bibliotheek en Welcom zullen hierin zo veel mogelijk gezamenlijk optrekken.
Het is voorstelbaar dat de bibliotheek met een eigen promotievoertuig alle scholen in de kleine kernen gaat bezoeken en dat als vooruit geschoven post ook bij digitale activiteiten ingezet kan worden.
- **Klanttevredenheidsonderzoek en maatschappelijk effect**
In het onderzoek naar de klanttevredenheid en het maatschappelijk effect wordt geconcludeerd dat Bibliotheek Montferland meer is, doet en bereikt dan dat haar traditionele kernactiviteiten doen vermoeden. Los van de grote mate van tevredenheid van haar klanten met veel aspecten van haar dienstverlening is de bibliotheek van duidelijke maatschappelijke betekenis. Het effect van de bibliotheek reikt verder dan het effect dat zij bereikt m.b.t. lezen en haar informatieve functie. Ook op het gebied van sociale cohesie en maatschappelijke

participatie is de bibliotheek een organisatie met effect. Het is dan ook niet verwonderlijk dat klanten 7,9 als gemiddeld rapportcijfer geven voor de persoonlijke betekenis van de bibliotheek.

Hoewel Bibliotheek Montferland op vele aspecten goed scoort, moet er gezocht worden naar een manier waarop de effecten van de dienstverlening van de bibliotheek beter over het voetlicht gebracht worden.